

30 ביוני 2016

שחרור אלפלוג'ה מידי דאעש: ומה הלאה?

ראש ממשלת עיראק חידר אלעבאדי מכריז על שחרורה של אלפלוג'ה (ערוץ אלעראקיה, 26 ביוני 2016).

כללי

1. ב-22 במאי 2016 החלה המערכה לשחרור העיר אלפלוג'ה מידי דאעש. הלחימה התנהלה ע"י כוחות הביטחון העיראקים, בסיוע מליציות סוניות ושיעיות, ובסיוע אווירי של ארה"ב והקואליציה. ב-17 ביוני הצליחו כוחות צבא עיראק לכבוש את מרכז העיר ולהשתלט על בנייני הממשל שבה. ב-25 ביוני הסתיים באופן פורמאלי שחרורה של אלפלוג'ה עם השתלטות של הכוחות העיראקים על שכונת אלג'ולאן, שבצפון מערב העיר (המוקד האחרון של ההתנגדות המאורגנת של פעילי דאעש). ב-26 ביוני 2016 הודיע ראש ממשלת עיראק חידר אלעבאדי על שחרור אלפלוג'ה. אולם להערכתנו המערכה באלפלוג'ה עדיין לא הסתיימה, שכן כוחות הביטחון העיראקים יצטרכו לפעול עוד זמן רב על מנת לטהר את העיר וסביבותיה מפעילי דאעש וממטענים וממלכודים, שהותיר אחריו דאעש.

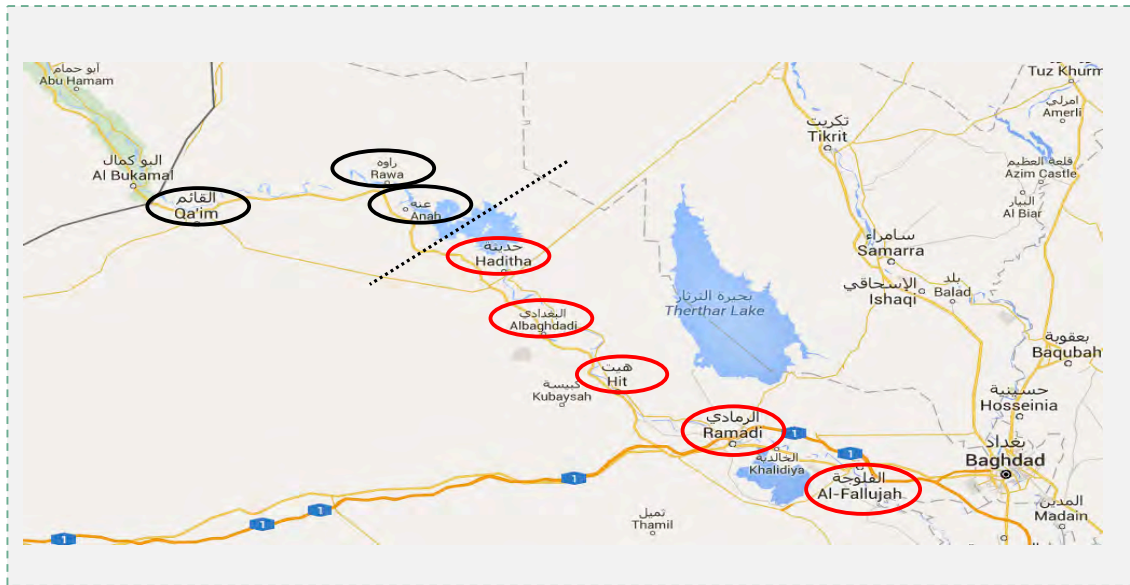
2. לשחרורה של אלפלוג'ה עשויה להיות משמעות ביטחונית. שכן העיר, הקרובה לבגדאד (כ-54 ק"מ), שימשה בסיס יציאה לפיגועים בבירה בעיראקית הנתונה למתקפת טרור וגרילה מתמשכת מצידו של דאעש. שחרור אלפלוג'ה וטיהור סביבותיה עשויים לסייע למשטר העיראקי לייצב את המצב הביטחוני בבגדאד, גם אם הדבר יעשה בהדרגה ויארך זמן. שחרור אלפלוג'ה מהווה גם מכה מורלית ותדמיתית לדאעש, ולאסלאם הרדיקלי בעיראק, שכן העיר רכשה לעצמה מוניטין כמעוז התמיכה המשמעותי בדאעש ומוקד ההתנגדות הסונית לממשל העיראקי המרכזי ולמערב.

העיר אלפלוג'ה לאחר שחרורה מידי דאעש (חשבון הטוויטר עיראק מנצחת, 28 ביוני 2016).

3. מעבר לכך, שיחרורה של העיר אלפלוג'ה מהווה שלב נוסף במאמץ העיראקי לטיהור המחוז הסוני הגדול אלאנבאר מידי דאעש. במסגרת מאמץ זה, שהואץ בחצי השנה האחרונה, הצליחו כוחות הביטחון העיראקים בסיוע אווירי אמריקאי לשחרר שורה של ערים ועיירות לאורך נהר הפרת, שנכבשו ע"י דאעש בשנת 2014 ובמחצית הראשונה של 2015. כמו כן כבשו הכוחות העיראקים את העיר אלרטבה, שבקרבת משולש הגבולות עיראק-סוריה-ירדן (17 במאי 2016). בידי דאעש נותרו עדיין כמה ערים ועיירות במעלה הפרת ובמרכזם הערים ראוה, ענה ואלקאא'ם, שבקרבת הגבול העיראקי עם סוריה¹ (ראו מפה). כפועל יוצא מכך נדחקו פעילי דאעש אל המרחבים הכפריים ואל האזורים המדבריים, משם הם ממשיכים לנהל לוחמת גרילה וטרור נגד הכוחות העיראקים, הממשל העיראקי והעדה השיעית. עם זאת שליטתו של דאעש בערים שבמעלה הפרת בעיראק מאפשרת לו לקיים רצף טריטוריאלי בין עיראק לבין מרחבי דיר אלזור ואלרקה שבסוריה.

¹ מצידו הסורי של אלקאאם מצויה העיר אבו כמאל (ראו מפה). ב-28 ביוני 2016 ניסה כח מארגון המורדים "הצבא הסורי החדש", הנתמך ע"י ארה"ב, לכבוש את אבו כמאל מידי דאעש. אולם הכח התוקף נאלץ לסגת מהמקום לאחר מתקפת נגד של דאעש (רויטרס, 29 ביוני 2016). כיבוש מרחב אבו כמאל עשוי לתקוע טריז בין המאחזים שנותרו לדאעש במעלה הפרת בעיראק לבין שטחי שליטתו באזורי דיר אלזור ואלרקה שבסוריה.

באדום : ערים ועיירות לאורך נהר הפרת ששוחרו ע"י הכוחות העיראקים. בשחור : מאחזי דאעש במעלה נהר הפרת, המאפשרים לו לקיים קשר טריטוריאלי רצוף עם מרחבי שליטתו במזרח סוריה (GOOGLE MAPS).

4. מההיבט הפנים-עיראקי כיבושה של אלפלוג'ה, מעוז האסלאם הסוני-ג'האדיסטי וסמל התנגדות לארה"ב ולמשטר השיעי בבגדאד, טומן בחובו פוטנציאל של התגברות המתחים העדתיים בין הסונים לשיעיים בעיראק, מתחים אלו הם שהיוו קרקע פוריה לצמיחתם ולשגשוגם של דאעש והאסלאם הרדיקלי בעיראק. דווקא הסמליות הרבה של אלפלוג'ה נודעת חשיבות רבה למידת הצלחת הממשל העיראקי לשקם מחדש את תשתיות העיר ואת בתיה שנהרסו, להשיב בלוח זמנים מהיר את תושביה שנעקרו, לטפח הנהגה מקומית ולמנוע התנכלויות ומעשי נקם בתושבים הסונים מצד המיליציות השיעיות (שהואשמו במעשים שכאלה בעת בריחת התושבים מהעיר). אם יצליח בכך, תוכשר הקרקע לקראת כיבושה של מוצול. מאידך, אם יכשל המשטר העיראקי הוא עלול לגלות פעם נוספת, שקל יותר לכבוש עיר בעלת אופי אסלאמי רדיקלי כמו אלפלוג'ה, מאשר לקיים עליה שליטה אפקטיבית לאורך זמן.

5. כיבושה של אלפלוג'ה מצמצם עוד יותר את מרחב השליטה הטריטוריאלי, שנותר בידי דאעש בעיראק. הדבר מערים קשיים לוגיסטיים ומבצעיים בפני תפקודו של דאעש ומקשה על הקשר, שבין השלוחה בעיראק לבין סוריה. דאעש מצידו, צפוי "להתכנס" למוצול, "עיר הבירה" של הח'ליפות האסלאמית, שם הוא ינהל מערכה עיקשת על המשך קיום הח'ליפות, שהקים בקיץ 2014. צבא עיראק, המיליציות השיעיות וכוחות הקואליציה בהנהגת ארה"ב נערכים עתה למערכה לכיבוש של מוצול, שצפויה להיות קשה ומסובכת הרבה יותר מאשר המהלכים העיראקים עד כה.

העיר אלפלוג'ה-נתוני יסוד

6. העיר אלפלוג'ה, הממוקמת כ-54 ק"מ ממערב לבגדאד, מוכרת כמעוז של דאעש והאסלאם הרדיקלי ומהווה סמל להתנגדות המוסלמים הסונים בעיראק למשטר המרכזי ולמערב. בשלהי שלטונו של צדאם חסין היה מספר תושבי העיר למעלה מ-300,000 אנשים. בעת יציאת הצבא האמריקאי מעיראק בשלהי 2011 עדיין מנתה העיר כ-270,000 תושבים, על אף ההרס הרב שנגרם

לה (ראו להלן). לאחר השתלטות דאעש על העיר (2004) ברחו ממנה רבים מתושביה (BBC, 27 ביוני 2016).

7. מספר התושבים, שנמלטו מאלפלוג'ה, נאמד ב-80,000. העקורים מצאו מחסה בשלושה מחנות פליטים, שהוקמו עבורם ע"י של ממשלת עיראק: מחנה פליטים בפאתי עאמרית אלפלוג'ה, שממערב לבגדאד; ושני מחנות פליטים באלח'אלדיה ואלחבאניה. העקורים הללו לא הורשו להגיע לבגדאד מ"סיבות ביטחוניות", קרי-מחשש שמא יהיו ביניהם פעילי דאעש (ה-BBC בערבית, 27 ביוני 2016). בעת המערכה הנוכחית נותרו בעיר כ-50,000-60,000 תושבים.

מימין: בריחת אזרחים מאלפלוג'ה בעת המערכה הנוכחית. משמאל: תושבים, שברחו מהעיר, נעצרו ותוחקרו על-ידי המיליציות השיעיות המסייעות לצבא עיראק, על מנת למנוע הסתננות פעילי דאעש במסווה של פליטים (אלג'זירה, 20 ביוני 2016).

מחנות הפליטים שבהם שוכנו התושבים העקורים מאלפלוג'ה (אלג'זירה, 20 ביוני 2016).

אלפלוג'ה: רקע היסטורי

8. בשנת 1920 (בעת המרד העיראקי הגדול נגד הכיבוש הבריטי בעיראק) ובשנת 1941 (בעת המרד האנטי-בריטי והפרו-נאצי של רשיד עאלי אלכילאני) הייתה אלפלוג'ה הסמל להתנגדות לבריטים. בשנת 2003, לאחר הפלישה לעיראק של צבא ארה"ב הפכה העיר אלפלוג'ה למעוז ההתנגדות הסונית-ג'האדיסטית לצבא ארה"ב ולמשטר העיראקי בעל האופי השיעי, שהוקם בבגדאד.

9. בשנות נוכחות צבא ארה"ב בעיראק הוקמה בה שלוחה של ארגון אלקאעדה בהנהגת פעיל הג'האד העולמי הירדני אבו מצעב אלזרקאוי. שלוחה זאת ניהלה מערכת טרור וגרילה נגד ארה"ב, הממשלה העיראקית והעדה השיעית. פעילותה התמקדה בבגדאד ובמחוז אלאנבאר, שבחלקה המערבי של עיראק. האוכלוסייה הסונית במחוז אלאנבאר, שהפכה עוינת לממשל העיראקי החדש בעל הזהות השיעית, היוותה בתקופה זאת את בסיס התמיכה לשלוחת אלקאעדה בעיראק, ובהמשך הדרך לארגון דאעש, שצמח ממנה.

10. בשנת 2004 התנהלו בעיר אלפלוג'ה קרבות קשים בין צבא ארה"ב לבין גורמים ג'האדיסטים, שפעלו בעיר. ההתקפה האמריקאית על אלפלוג'ה החלה בעקבות הריגת ארבעה אזרחי ארה"ב (נציגי חברת אבטחה אמריקאית) והתעללות בגופותיהם. האמריקאים ניסו לכבוש את אלפלוג'ה באפריל 2004, נכשלו, ורק לאחר סבב קרבות נוסף, בשלהי 2004 עלה בידם לדכא את ההתנגדות העזה ולכבוש את העיר. בקרבות הללו נהרס חלק ניכר משטחה של העיר. בשנת 2008 התקיים סבב לחימה נוסף, שמטרתו הייתה לסלק את הפעילים הג'האדיסטים מהעיר, אך גם הפעם דוכאו הפעילים הג'האדיסטים באופן זמני בלבד.

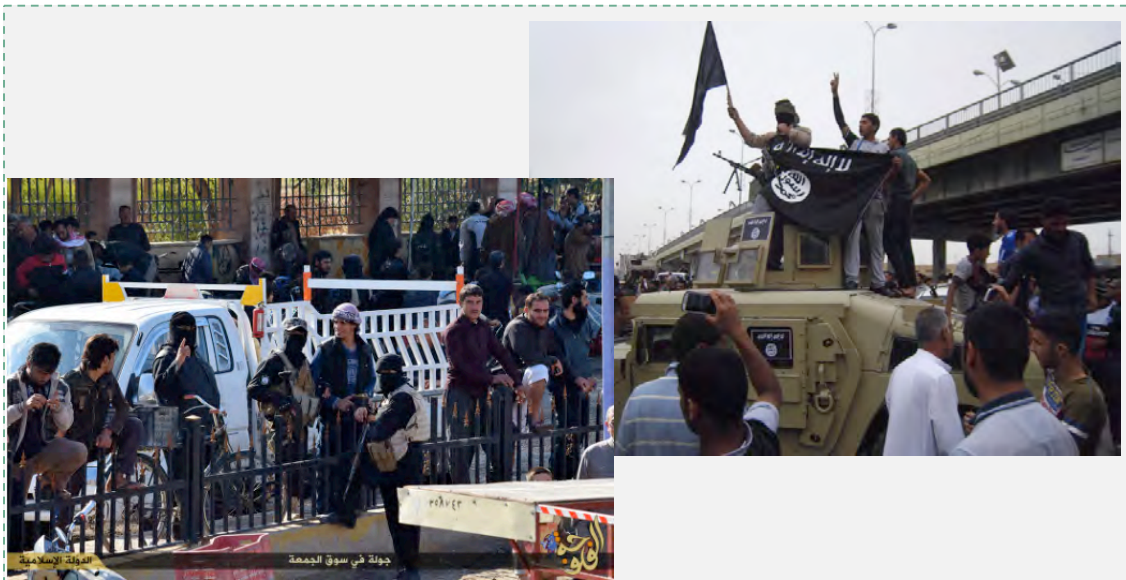

מימין: הפגנות אלימות נגד הכיבוש האמריקאי באלפלוג'ה בשנת 2004: אחד המוחים מחזיק בדף עליו כתוב "אלפלוג'ה היא בית הקברות של האמריקאים". משמאל: מתוך המהומות נגד הכיבוש האמריקאי באלפלוג'ה ב-2004: (הפורום www.yanbufuture.com, 11 באפריל 2004).

צבא ארצות-הברית כותש את העיר אלפלוג'ה בנובמבר 2004 (אלערביה, 12 בנובמבר 2004).

11. ב-5 בינואר 2014 השתלט דאעש על אלפלוג'ה. תחת שליטתו הפכה אלפלוג'ה למאחז המרכזי של דאעש במחוז אלנבאר, שהיווה איום בטחוני על העיר בגדאד הקרובה אליה. אולם בשנה האחרונה, שבמהלכה נמצא דאעש במגננה אסטרטגית בעיראק ובסוריה, התהפכו היוצרות: אלפלוג'ה ופעילי דאעש ושנאחזו בה, מצאו עצמם נתונים למצור מתמשך מצד כוחות הביטחון העיראקים ולהפצצות מצד הקואליציה הבינלאומית בהנהגת ארה"ב עד לכיבושה של העיר. המצור וההפצצות גרמו להרס רב בעיר ולבריחת תושבים טרם כיבושה ע"י הכוחות העיראקים.

מימין: אלפלוג'ה בתקופת שלטון דאעש (אלעאלם אליום, 31 במאי 2016). משמאל: אזור הפארק ליד שוק יום הששי באלפלוג'ה בתקופת שלטון דאעש (חק, 5 בדצמבר 2014).

המערכה לשחרור אלפלוג'ה²

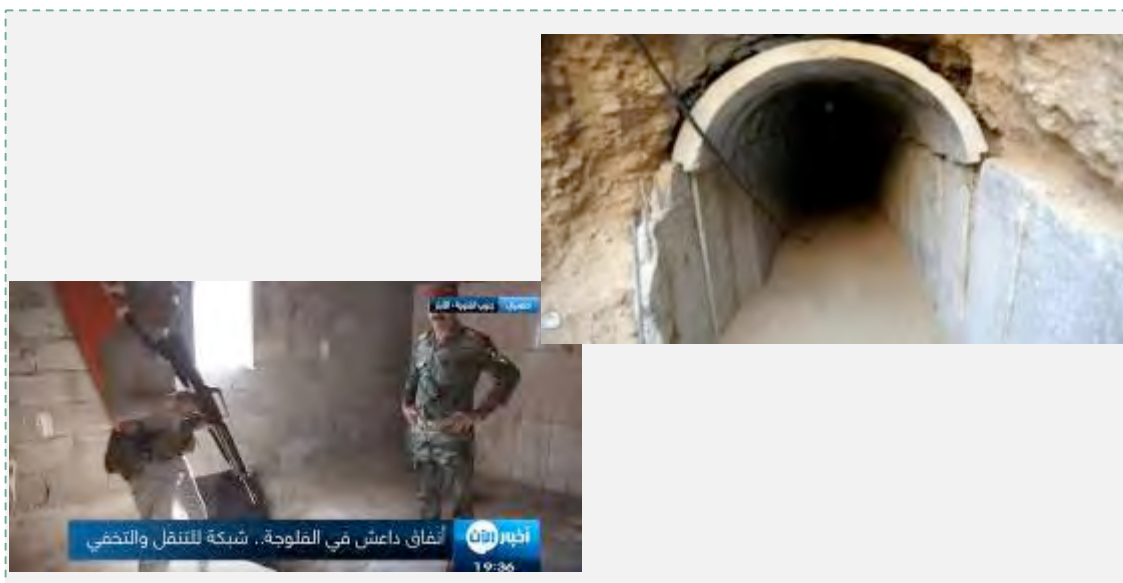
12. ב-22 במאי 2016 נפתחה המערכה לשחרור העיר אלפלוג'ה מידי דאעש. המערכה התנהלה ע"י כוחות הביטחון העיראקים, ובמרכזם הכוח ללחימה בטרור, כוח העילית של צבא עיראק, בסיוע אווירי

² תמונת מצב נכונה ל-26 ביוני 2016.

של ארה"ב והקואליציה, במערכה לכיבוש העיר אלפלוג'ה השתתפו כ-33,000 אנשי כוחות הביטחון העיראקים (רוסיה אליום, 22 במאי 2016) (אלג'זירה, 29 במאי 2016). מולם ניצבו קרוב ל-2,000 פעילי דאעש. לצבא עיראק סייעו מיליציות סוניות ושיעיות. המליציות השיעיות הפועלות בחסות איראן וקאסם סלימאני, מפקד כוח קדס, מלאו תפקיד משני במערכה על אלפלוג'ה. עיקר משימותיהן התמצו בסיוע לצבא להטלת מצור על העיר על אף ניסיונות תעמולתיים מצד איראן להבליט את תפקידן במערכה³:

13. **בשלב הראשון** של המערכה, שהוגדר ע"י בכיר בצבא עיראק כחשוב ביותר, התמקד המאמץ הצבאי העיראקי בכיבוש כפרים ועיירות שמסביב לאלפלוג'ה, טיהורן מפעילי דאעש והידוק הכיתור של העיר. במקביל הופצצו ע"י ארה"ב והקואליציה יעדי דאעש בעיר ובסביבותיה (טקטיקה המוכרת משחרור ערים אחרות, שהיו בשליטת דאעש). לאחר כשבוע החל השלב השני במהלכו נכנסו הכוחות העיראקיים לתוך העיר גופא מכמה כיוונים והחלו להתקדם לתוך מרכז העיר, שבו נמצאים בנייני הממשל.

14. **השלב השני של כיבוש העיר ארך קרוב לחודש במהלכו ניהל דאעש לחימה עיקשת נגד הכוחות העיראקים**, העדיפים עליו בסד"כ ובאמצעי לחימה, והנהנים מסיוע אווירי. לחימתו של דאעש התבססה על טקטיקות של צליפות, מארבים, שימוש באזרחים כ"מגן אנושי", פיצוץ מטעני חבלה והפעלת מחבלים מתאבדים באלפלוג'ה ובסביבתה. פעילי דאעש הסתייעו ברשת של מנהרות תת-קרקעיות, אשר שמשו למסתור, פיקוד שליטה והעתקת פעילים ממקום למקום (בעיר עצמה ומהעיר אל מחוצה לה).

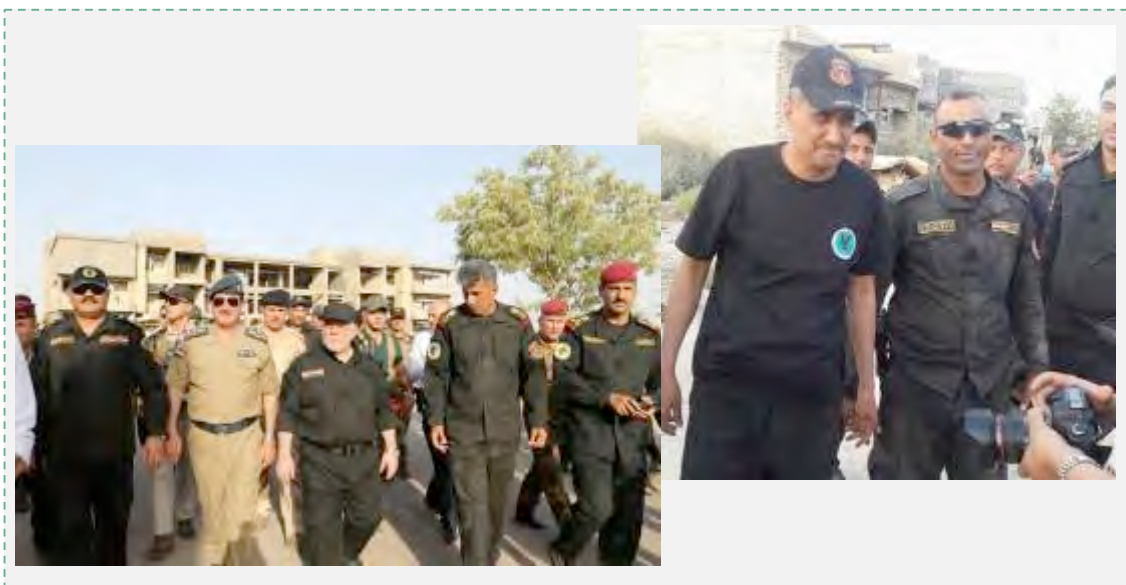
מימין: פתח מנהרה ארוכה, שנחשפה על-ידי צבא עיראק מצפון מזרח לאלפלוג'ה. משמאל: פתח מנהרה בבית מדרום לעיר אלפלוג'ה, שאותר על-ידי צבא עיראק (ערוץ אלא'ן, 14 במאי 2016).

³ פרוט ראו לקט מידע מה-30 במאי 2016: "מקומה של המעורבות האיראנית במערכה לשחרור העיר אלפלוג'ה".

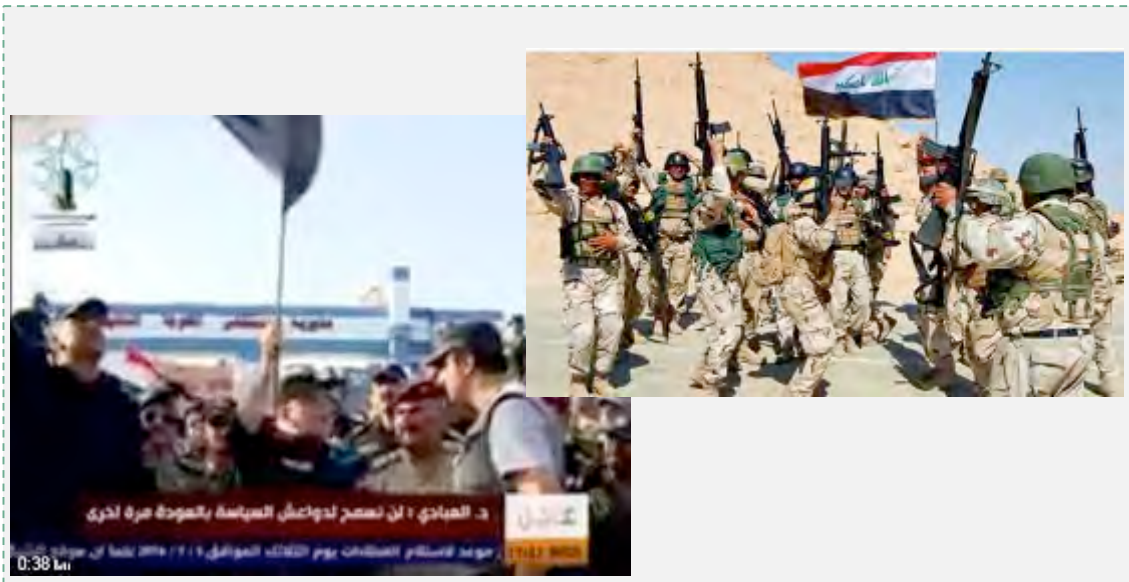

כניסה לאחת המנהרות, שבהן השתמש דאעש, בסביבת העיר אלפלוג'ה (אלמיאדין, 29 במאי 2016).

15. ב-17 ביוני 2016 הודיע צבא עיראק, כי כוחותיו הצליחו לכבוש את מרכז העיר אלפלוג'ה ואת מבני הממשל שבמקום, ולהניף עליהם את דגל עיראק. גם לאחר הודעה זאת נמשכה הלחימה בכמה שכונות, מוקד ההתנגדות לכוחות העיראקים הייתה שכונת אלג'ולאן, שבצפון מערב העיר, שבה התבצרו פעילי דאעש. ב-24 ביוני נכנסו הכוחות העיראקים לשכונת אלג'ולאן מכיוון צפון מערב. ב-25 ביוני 2016 הודיעה מפקדת המבצעים בבגדאד, כי שכונת אלג'ולאן שוחררה וכי הדגל העיראקי הונף על המרכז הרפואי הנמצא בה. ב-26 ביוני 2016 הודיע עבד אלוהאב אלסאעדי, מפקד המבצע לשחרור אלפלוג'ה, כי הסתיים כיבושה של העיר מידי דאעש. לדבריו נהרגו במהלך המבצע 1,800 פעילים של דאעש (חשבון הטוויטר של האגף למבצעים מיוחדים של צבא עיראק, 26 ביוני 2016). באותו יום ביקר ראש ממשלת עיראק חידר אלעבאדי באלפלוג'ה והכריז על שחרורה.

מימין: עבד אלוהאב אלסאעדי (משמאל בטי-שירט) מודיע על שחרורה המלא של אלפלוג'ה מידי דאעש (חשבון הטוויטר של האגף למבצעים מיוחדים של צבא עיראק, 26 ביוני 2016). משמאל: ראש ממשלת עיראק חידר אלעבאדי (במרכז) מבקר באלפלוג'ה בלוויית קצינים בכירים מצבא עיראק (חשבון הטוויטר של האגף למבצעים מיוחדים של צבא עיראק, 26 ביוני 2016).

מימין: חיילי צבא עיראק חוגגים את הניצחון באלפלוג'ה (חשבון הטוויטר של האגף למבצעים מיוחדים של צבא עיראק, 26 ביוני 2016). משמאל: "תמונת ניצחון": אלעבאדי מניף את דגל עיראק באלפלוג'ה (ערוץ אלעראקיה, 26 ביוני 2016).

צבא עיראק בעיי החורבות, שנותרו מאחד הרחובות באלפלוג'ה (אלערביה, 26 ביוני 2016).

■ ערוץ אלג'זירה, המסתמך על מקורות המקורבים לדאעש, מסר כי בעקבות כיבוש אלפלוג'ה פינה דאעש מוצבים שהחזיק בסביבת העיר ללא לחימה (אלג'זירה, 27 ביוני 2016). ב-27 ביוני דווח, כי דיוויזיה של חי"ר ממוכן מצבא עיראק פתחה במבצע להשלמת טיהור הגדה המערבית של נהר הפרת, ממערב לאלפלוג'ה. מטרת המבצע הינו לכבוש את אזור חלבסה, שממערב לעיר (Iraqi Media Network, 27 ביוני 2016). פעולות הטיהור הללו תמשכנה להערכתנו עוד זמן רב.

נפילת אלפלוג'ה: מכה תודעתית לדאעש

16. המשטר העיראקי ודאעש ייחסו חשיבות רבה למערכה על אלפלוג'ה ולפיכך ליוו את הלחימה בשטח **במערכה תודעתית נמרצת**. דאעש ליווה את הקרבות בקמפיין תקשורתי, שניסה להעביר **שני מסרים**: דאעש נחוש להשאיר בשליטתו את העיר אלפלוג'ה ופעיליו **נוחלים ניצחונות** על צבא עיראק. דא עקא, שמסרים אלו עמדו בניגוד מוחלט להתפתחויות בשטח והדבר מעצים את המכה התדמיתית, **שספג דאעש, עם אובדן אלפלוג'ה**.

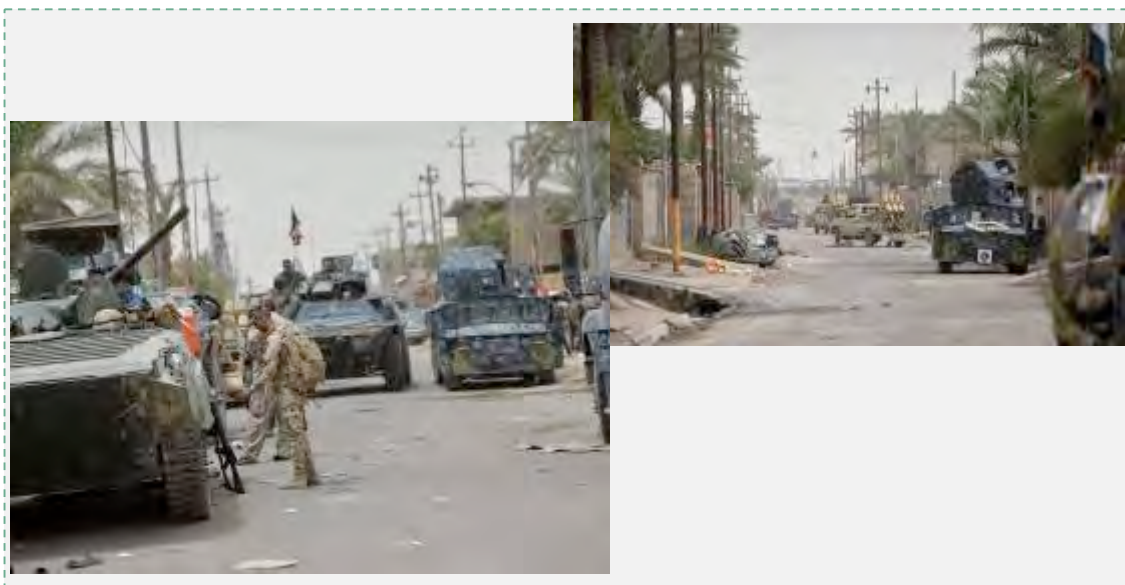
17. ב-25 ביוני 2016, כשהודיע הממשל העיראקי כי אלפלוג'ה שוחררה, פרסם דאעש אינפוגראף בו פירט את הישגיו כביכול במהלך הקרבות באלפלוג'ה. דאעש טען, כי הרג בחודש האחרון יותר מ-1,840 חיילים מצא עיראק ופעילים מהמיליציות השיעיות, השמיד יותר מ-239 כלי רכב משוריינים, ופגע בשלושה מסוקים ושלושה כלי טיס בלתי מאוישים (חק, 25 ביוני 2016) אובדן השליטה הטריטוריאלית בעיר אלפלוג'ה והאבידות השקות שספג שם כלל לא הזכרו על ידו. **הצגה כוזבת של תוצאות המערכה על אלפלוג'ה נועדה לנסות ולקזז את הנזק התדמיתי שספג דאעש עם כיבוש של העיר אך להערכתנו תמונת המצב האמיתית תחלחל אל פעילי דאעש בעיראק ובסוריה, ומחוצה להן.**

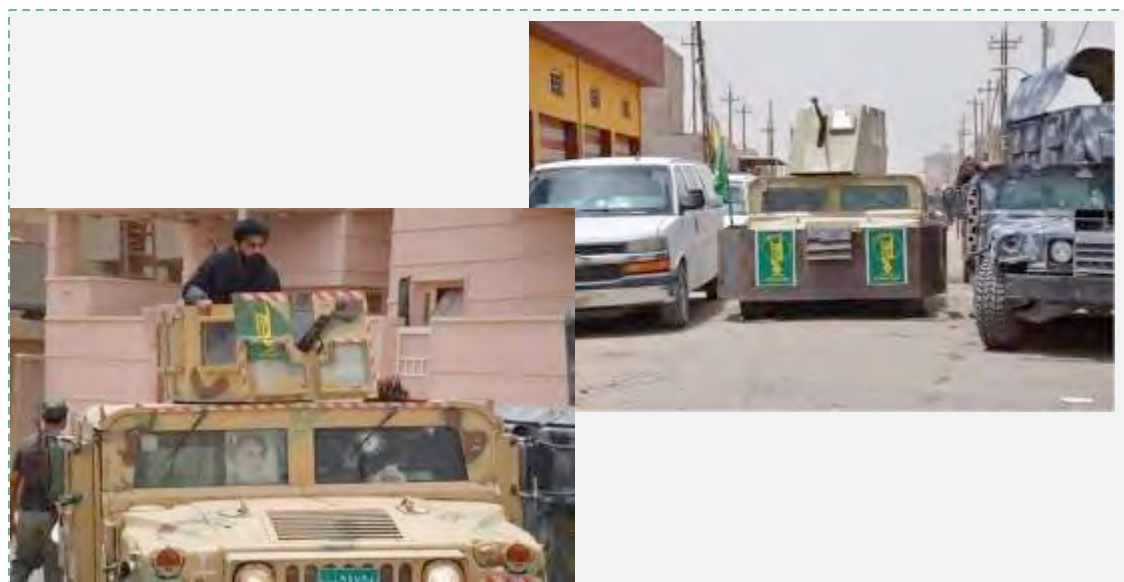
האינפוגרף של דאעש אודות ההישגים שנחל כביכול דאעש באלפלוג'ה: מיצג כוזב שפורסם לאחר כיבוש העיר במטרה לטשטש את גודל המפלה, שנחל דאעש (חק, 25 ביוני 2016).

נספח

צילומים ממהלך כיבוש אלפלוג'ה

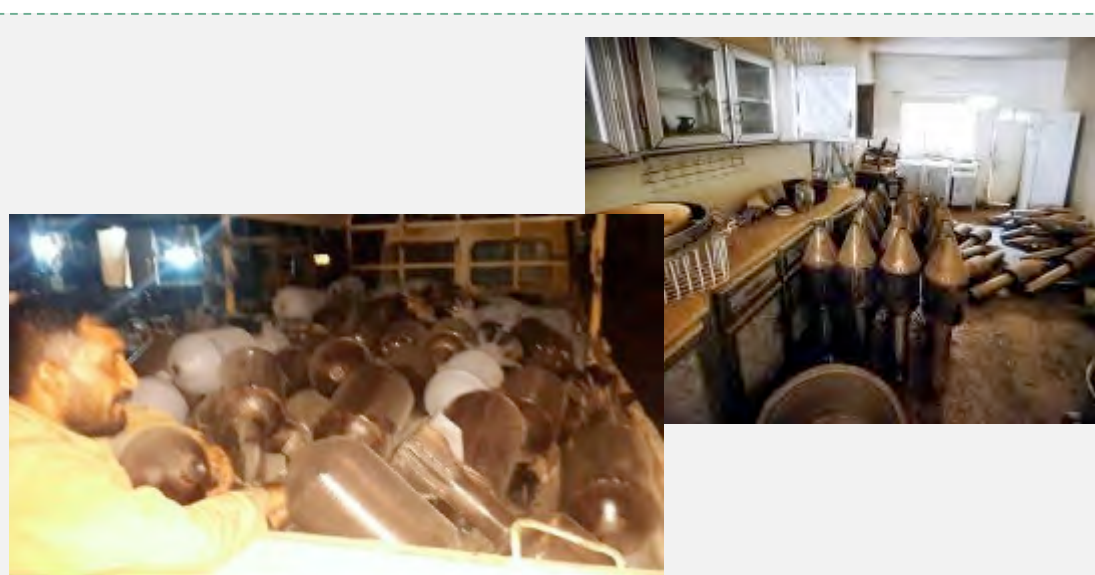
כוחות עיראקיים ברחובות אלפלוג'ה (אלחרה, 20 ביוני 2016).

המיליציות השיעיות באלפלוג'ה. בשמשה השמאלית של הרכב שמשמאל ניתן לראות את תמונתו של עלי סיסטאני, איש דת שיעי בעיראק הנחשב לסמכות דתית עליונה. (דף הפייסבוק אלפלוג'ה ניז, 25 ביוני 2016).

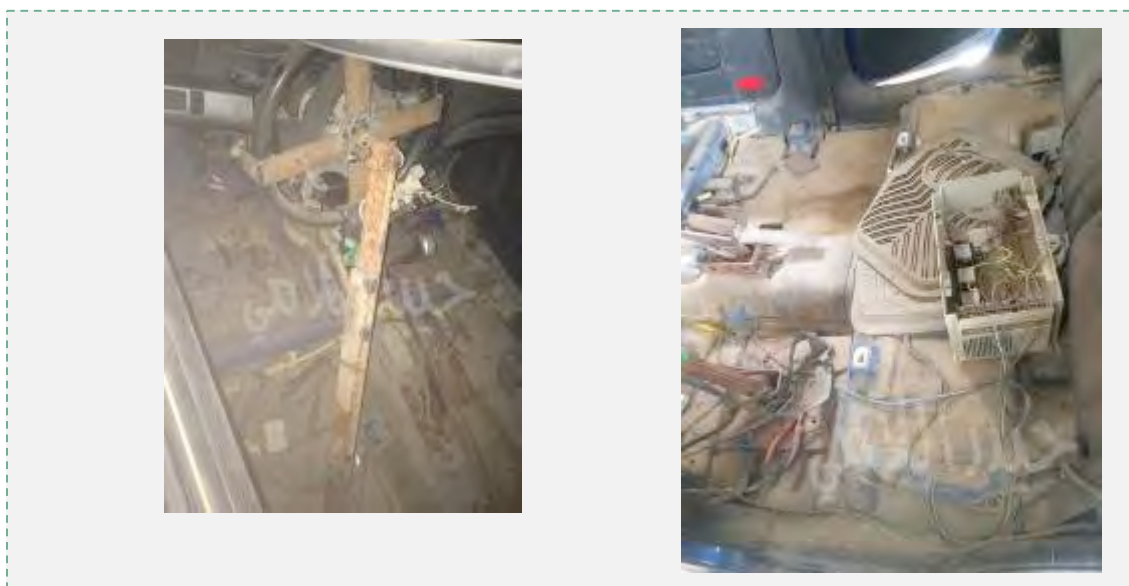
השתלטות כוח עיראקי על סדנה לייצור אמצעי לחימה של דאעש (דף הטוויטר @kanari313, 25 ביוני 2016).

מימין: תחמושת של דאעש שנמצאה בבתיים בפלוג'ה (דף הטוויטר קבוצת התקשורת המלחמתית, 22, 24 ביוני 2016). משמאל: חלק ממצבור של פגזים של דאעש, שנמצאו בשכונת אלרסאלה (חשבון הטוויטר של האגף למבצעים מיוחדים של צבא עיראק, 25 ביוני 2016).

צבא עיראק בלחימה בשכונת אלג'ולאן, המעוז האחרון של דאעש באלפלוג'ה (אתר אלעאלם, 25 ביוני 2016).

מכונית תופת המופעלת ללא נהג, שנמצאה באלפלוג'ה (חשבון הטוויטר של האגף למבצעים מיוחדים של צבא עיראק, 25 ביוני 2016).

ביקורו של קאסם סלימאני, מפקד כח קדס האיראני, באזור אלפלוג'ה. בפועל מילאו קאסם סלימאני והמיליציות השיעיות תפקיד משני במערכה על אלפלוג'ה (חשבון הטוויטר של אלפלוג'ה, 20 ביוני 2016).